

Aýal bolaýan bolsam... / satiriki hekaýa

Category: Hekaýalar, Kitapcy, Satiriki hekaýalar

написано kitapcy | 23 января, 2025

Aýal bolaýan bolsam... / satiriki hekaýa AÝAL BOLAÝAN BOLSAM...

Selamet mata fabrigine şweýsar bolup işe girdi. Ol aýda 80 lira pul almalydy. Segsen lira bilen bir adam-ä däl, dörtden bir adamam gün görüp biljek däldi. Emma ol özünüň ýadamanyýaltanmany bilmeýändigine bil baglaýardy. Ahyry bir gün fabrigiň hojaýyny meniň bu edýän yhlasymy, ýadamazlygymy görer ahyryn diýip, ol inçeden tama edýärdi. Şweýsarlyk wezipesi, elbetde, onuň üçin masgaracylykdy, aýypdy, ýöne etjek alajyň näme? Biziň häzirki döwrümizde, dünýäniň çäýkanyp duran wagty, gör, näçe adamlar şweýsarlyga degmeyän adamlaryň gapysynda şweýsarçylyk edip ýörler. Hojaýynlar bilen şweýsarlar hazır öz orunlaryny çalyşdylar.

Ol bar güýjuni edip, gije-gündiz işledi, gaçalak-sapalak etmedi, aýlygynyň üstüne, näme-de bolsa, az-owlak bir zatjyk goşular öydüp tama etdi. Wah, bir gijeki garawulçylygam alyp bolaýsady!.. Fabrigiň gijeki garawuly aýda tutuşja 200 lira alýardy. Özem hiç kelläni agyrtmaly däl.

Eger adam bir zady çyndan arzuw etse, hökman şonuň diýenem bolýar. Ine, onsoň bir sähetli gün fabrigiň eýesi ony ýanyna çagyryp:

- Senden gaty razy eken – diýdi.
- Aý, taňryýalkasyn, agam.

Fabrigiň eýesi:

- Öylendiňmi? – diýip sorady.

Ol edil aýyp işiň üstünde tutulan ýaly:

- Hä, öylendim – diýip, utanyp jogap berdi.

Onsoň ol öz eden jenaýatyna doly göz ýetirip, bütinley rahatlanmak üçin, başyny aşak sallap:

- Iki çagamam bar, beýefendi – diýip, öñki aýdanlarynyň üstüne goşdy.

Fabrigiň eýesi hem gynandy, hemem utandyrdы:

- Wah-wah-heý! Neneňsi mydar edýän?
- Gaty agyr bolýar, beýefendim.
- Onda saňa men bir ýagşylyk edeýin. Şweýsarlygyň daşyndan gijeki garawul bolup bilmezmiň? Hernä agyr görmersiň-dä!
- Bor, beýefendim. Agyrlygy bolmaz onuň, baş üstüne.
- Dogrymy aýtsam, uzyn gün bary-ýogy alty sagatjyk gapyň öñünde durýaň, galan wagtyň boş. Şonuň üstünde-de sekiz sagatlyk aşamky nobatçylygy goşýas, jemem şeýdip – on dört sagat bolýar. Yene on sagat boş wagtyň galýar. Razymy?
- Taňryýalkasyn, beýefendim.
- Ağşanky nobatçylygyň üçin ýene otuz lira üstüne goşýan.
- Taňryýalkasyn.

Aýda 200 lira alýan gijeki garawul gaty agyr ýatýanlygy sebäpli ýüzüniň ugruna işden boşadylyp, onuň ýerine-de biziň şweýsarymyz alyndy. Gündiz-ä ol gapyň agzynda durýardy, aşamyna-da kontrol sagadyny boýnundan asyp, fabrike garawulçylyk edýärdi. Indi onuň aýlygy 110 lira bolupdy.

Ol gaty ykjäm, gaty jürbe-jür adamdy. Ol «Fabrigiň eýesi ahyry bir gün meniň yhlasemy görer, hökmanam onsoň bir ýagşylyk eder, sebäbi olam adam ahyry» diýip, öz ýanyndan pikir edýärdi. Ine, meselem, ony fabrigiň sekretary edip bellände bolmaýarmy. Nähili gowy boljak! Sekretar her aýda 300 lira alýar!..

Eger adam bir zady çyndan arzyw etse, hökman şonuň diýenem bolýar. Fabrigiň eýesi garawuly ýanyna çagyrdy-da:

- Seniň işiňden men gaty razy – diýdi. – Şonuň üçinem saňa ýene bir ýagşylyk etsem diýýän. Gijesine, dogrusyny aýtsam, şonsuzam bir edip barýan işiň ýok. Kontoryň kagylarynam üstüne alaýsaň nädýär? Öñki alýan aýlygyň üstüne ýene 60 lira goşýan.

Garawul oýa batdy. «Eger şeýdäýse, men 170 lira alaryn...»

- Hudaýjan, ömrüň uzak bolsun, beýefendim – diýip, ol fabrigiň eýesine minnetdarlyk sözünü aýtdy.

Aýda 300 lira alýan sekretar içini hümledip oturýanlygy, kofe içmek, çilim çekmek bilen işe eliniň degmeyänligi sebäpli ýüzüniň ugruna işden pypyldy, onuň ýerine-de şobada biziň

şweýsarymyz bellendi. Indi ol gündizine gapyň agzynda durýardy, gijesine, ýagny, fabrige garawulçylyk edýärkä-de hat ýazýan maşynkasyny öñündejik goýup, dürli-dümen kagylary çap edýärdi.

Ol gara der bolup zähmet çekýärdi. Hojaýynam bir gezip ýören samsyk däl ahyryn. Bir gün görmese, bir gün onuň ylasyny görer ahyryn. Görerem, sylagyny hem ýetirer. Fabrigiň buhgalteri aýda 400 lira alýar. Wah, buhgalterem bir bolaýsamdym-da!..

Eger adam bir zady ýürekden arzuw etse, hökman şonuň diýenem bolýar. Bir ajap gün fabrigiň eýesi ony ýanyna çagyryp:

- Häzir 170 liranyň hiç zadyň alnyndan däldigini bilyän – diýdi: – Şonuň üçinem seniň aýlygyň köpeldäýsem diýýän.
- Hudaýym, ömrüň uzak bolsun! Siziň aýdanyňza däl diýip bolmaz, beýefendim.
- Siziň hökman boş wagtyňz bolaýmaly. Öýde biderek oturanyňzdan fabrigiň hasap-hesibini etseňiz gowy bormuka öýdýän.
- Şony oñarýan-da men, beýefendim.
- Berekella, onda ýene aýlygyňzyň üstüne 46 lira goşýan.

Fabrigiň her aýda 400 lira alýan buhgalteri goşmagyň ýerine aýyrmak bilen, köpeltmegiň ýerine-de bölmek bilen meşgullanandygy üçin eglenmän işden boşadyldy.

Indi biziň şweýsarymyz aýda 215 lira alýardy. Gündizine alty sagat išikde durýardy, aşamyna sekiz sagatlap fabrige garawulçylyk edýärdi, şol bir wagtyň özünde-de maşynkada çap edýärdi, öýüne gelibem hasap-hesip işi bilen meşgul bolýardy.

Ol şeýle köp işleyärdi, işine-de şeýle türгendi, talap edilýänindenem köp işlemäge jan edýärdi. Indi ol sklad müdiriniň ýerine göz gyzdyrmaga başlapdy. Sklad müdürü aýda 450 lira alýardy!

Eger adam bir zady çyndan arzuw etse, hökman şo maksadyna-da ýetýär. Ýene fabrigiň eýesi ony ýanyna çagyrdy-da:

- Saňa bir ýagşylyk etmesem boljak däl, şonuň üçin çagyrdym. Size sklad müdirligini teklip edäýsem, niçik görýäniz? – diýdi.
- Örän şat bolaryn, beýefendim.

– Tamam şeýledi. Berekella! Aýlygyň üstüne 35 lira goşýan! Baryň, sklady kabul edip alyň.

Aňkasy aşyp, näme edip, näme goýýanyny bilmeýän skladçy ýalňışlyk bilen käbir harytlary sklada çekmegin ýerine öz öýüne çekip ýör eken. Şonuň üçinem ýüzüniň ugruna kowulyp, onuň ýerine-de biziň garawulymyz bellendi.

Ol gijesini gündiz edip işledi, güýjuni, zehinini, hatda wagtynam gaýgyrmady. Fabrigiň eýesem gezip ýören bir eşek däl ahyryny, görer-ä bir gün bu edilýän yhlasy. Dogrudan hem...

Bir gün ol biziň garawulymyza:

– Meniň ýanyma bir girip çyksaňyzlaň – diýdi.

– Hoş, ajap! – diýip, garawulymyz dessine hojaýynynyň huzurynda häzir boldy.

Hojaýyn oña güler yüz bilen:

– Size şeýle göwnüm ýetýär, taňryýalkasyn. Kim gowy işlese, şolam özüne näme ediljek bolýanyny aňýar. Şweýsarlyk işi siziň mertebäñize nälaýyk. Ähli galan wezipeleriňiz size degişli! Mundanam başga men sizi fabrigime direktor edip belleýän – diýdi.

Direktor diýdimi? Wah, görgüli garawulyň nirede gören zady bu, şonuň üçinem aljyrap, näme diýjeginem bilmedi. Ýogsam, ol direktoryň ýerini almagy önräkden peýläp hem ýordi. Eger adam pahyr bir zady çyndan arzuw etse, şo hökman amala-da aşýar. Ine ol ahyry direktoram boldy.

– Siziň aýlygyňzyň üstüne ýene 90 lira goşýan – diýip, fabrigiň eýesi ony begendirdi.

Şweýsarlyk wezipesinden aýrylanlygy sebäpli indi onuň aýlygy 90 lira kemelýärdi. Emma indi ol direktor hökmünde 90 lira köp alýardy, jemem aýda 260 lira bolýar.

Öňki direktor 500 lira alýardy. Onu derrew, sekretar gelniň yzyna düşýäň diýip, yzyna şakyrdyk dakdylar.

Bu fabrikde kyrk işçi, iki ussa, ýigrimi sanam maşyn bardy. Onuň işçi bolmak niýeti ýok – sebäbi işi bilenok, ussa bolmak-ha hasam beter, oñarjak zady däl. Maşynyň dereginem ömür-ömrem tutup biljek däl, maşyn maşyn-da... Fabrigiň kontorynda bolsa indi onuň özünden başga diňe sekretar-maşinistka galypdy.

Işden boş wagty ol sekretar-maşinistkanyň ýanyna baryp,

direktory öwýärdi:

– Hudaýjan, ömri uzak bolsun, gyzyl ýaly adam! Bu fabrige ilki men şweýsar bolup işe geldim, aýda 80 lira aýlygym bardy. Hojaýyn onsoň agşamky garawulçylygam berdi, şeýdip 110 lira alyp başladym. Soň ol meni sekretaram etdi. Aýlygym 170-e ýetdi. Onsoň ol maňa buhgalterligem ynandy, şeýdip aýda 215 lira töläp başladı. Soň skladam maňa berdi, 250 lira ýetdi aýlygym. Indem beýleki wezipeleriň daşyndan tutuş direktorlyk hem edýän. Aýlygym 260 lira boldy! Gör-ä sen bu bolýan zatlary!

Sekretar gelnem hojaýynyň tarypyny ondan kem ýetirmedi:

– Men bolsa bu ýere ilki jaý süpürýänçi bolup işe geldim. Soň hojaýynyň öýüniň sübsegäri boldum, onuň daşyndan egin-esiklerinem ýuwup artdym. Şeýdip aýlugym 60-a ýetdi. Soň men onuň biş-düşünem etdim, hojalygyna-da kömekleşdim, aýyna 100 lira berip başladılar. Soň bolsa.. onuň nämesine öwrülenimi özüňiz bilyänsiňiz. Şundan aýlygyma ýene 15 lira goşdular. Indi men aýda 115 alýan.

Bir sapar ol sekretar gelne:

– Sen gaty kän işleýäň, gatam ýadaýaň – diýdi.

Sekretar gelinem oňa edil özi ýaly bolup jogap berdi:

– Siz näme az işleýäñizmi? Şu aýlygyňz, näme, size azlyk edenokmy? Heý siz aýlygyňzyň artanyny küýsäňzokmy?

Ol sekretar gelniň ýüzüne äñetdi. Ol şu kontorda sekretarşa bilen özünden başga hiç kimiň galmandygyny hakydasyna getirdi.

Sekretar gelniň etmeli işini göz öňüne getirdi.

– Ýok, ýok, başarıjak däl! – diýip sekretar gelniň ýüzüne dikar seredip ýalbarmaga başladı. – Ýok, uýam! Maňa hiç zat gerek däl, şu aýlygym bes maňa! Şuňa-da taňryýalkasyn. Ýone aýal bolan bolsam bar-a? Hökmən hojaýyn seni işden kowup, meniň aýlygymyň üstüne ýene 20 lira goşardı... Ýok, ýok! Razy men şu günüme... Hawa, ýone... aýal bolan bolsam weli!..

Eziz NESIN,
türk ýazyjysy.

Terjime eden: Kemal YKLYMOW. Satırıki hekaýalar